

> Retouradres Postbus 40225, 8004 DE Zwolle

Woningstichting Rentree
E.W.M. van Asten
Postbus 5
7400 AA DEVENTER

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Postbus 40225,
8004 DE Zwolle
mijn.rvo.nl

T 088 042 42 42
ffwet@rvo.nl

Onze referentie

Aanvraagnummer
5190017848744

Kenmerk
FF/75C/2016/0316.toek.kn

Bijlagen

3

Datum 3 augustus 2016
Betreft Toekenning ontheffing
Ruimtelijke ingrepen

Geachte mevrouw Van Asten,

Naar aanleiding van uw verzoek van 30 juni 2016 en de aanvullingen hierop van 25 juli 2016 en 2 augustus 2016, geregistreerd onder aanvraagnummer 5190017848744, om een ontheffing als bedoeld in artikel 75 van de Flora- en faunawet te krijgen, deel ik u het volgende mee.

Ik verleen u ontheffing van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het verstoren van voortplantings- of andere vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis.

De aanvraag

De aanvraag heeft betrekking op de realisatie van het project 'Ontheffingsaanvraag gewone dwergvleermuis Schipbeekstraat 73 te Deventer', gelegen in de gemeente Deventer. Het project betreft de herontwikkeling van het westelijke deel van de Rivierenwijk te Deventer. De werkzaamheden bestaan uit sloop van bestaande bebouwing en realisatie van nieuwbouw. Ontheffing wordt gevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), voor de periode van 1 oktober 2016 tot en met 30 september 2021.

Overwegingen

Wettelijk kader

Beschermde soorten

De gewone dwergvleermuis is een beschermde inheemse diersoort als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder a, van de Flora- en faunawet en is tevens opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, diere- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd.

Door rekening te houden met voldoende gewenningstijd is het aannemelijk dat de alternatieven worden gevonden en in gebruik worden genomen door de exemplaren van de gewone dwergvleermuis. Met inachtneming van de door u voorgestelde maatregelen zorgt u vooraf voor voldoende alternatief dat in kwantiteit en kwaliteit overeenkomt met de huidige functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaats voor de aanwezige populatie van de gewone dwergvleermuis. De functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis blijft hierdoor behouden.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
3 augustus 2016

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190017848744

Echter, ondanks deze maatregelen worden door het realiseren van de werkzaamheden voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis verstoord. Immers, de gewone dwergvleermuis wordt gedwongen om de huidige verblijfplaats te verlaten en een alternatief te gaan zoeken. Door de werkzaamheden wordt het in artikel 11 van de Flora- en faunawet neergelegde verbod op het verstoren van de vaste rust- of verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis derhalve overtreden, zodat voor die werkzaamheden een ontheffing is vereist. Daar de gewone dwergvleermuis wel in de omgeving aanwezig blijft komt de gunstige staat van instandhouding niet in het geding.

De aangetroffen paarverblijfplaats wordt gebruikt door één exemplaar van de gewone dwergvleermuis. Dit exemplaar maakt onderdeel uit van een populatie van gewone dwergvleermuizen in Deventer. In de Rivierenwijk zijn vier zomerverblijfplaatsen en baltsende gewone dwergvleermuizen aangetroffen. Doordat er voldoende geschikte permanente alternatieve verblijfplaatsen voor de gewone dwergvleermuis worden gerealiseerd, is het aannemelijk dat de soort in de directe omgeving van het plangebied aanwezig blijft. De gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

De zorgplicht genoemd in artikel 2 van de Flora- en faunawet blijft van toepassing. In de ontheffing zijn dan ook aanvullende voorschriften opgenomen.

Belang van de ingreep

U heeft ontheffing van verbodsbepalingen aangevraagd op grond van de belangen: 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' en 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling'.

Voor soorten die zijn opgenomen in bijlage IV van de Habitatrictlijn kan alleen ontheffing verleend worden ten behoeve van belangen genoemd in de Habitatrictlijn. Het door u aangevraagde belang 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling' is niet genoemd in de Habitatrictlijn. Het belang genoemd in artikel 2, derde lid, aanhef en onder j, van het Vrijstellingsbesluit kan in dit geval echter wel aan de ontheffingverlening ten grondslag liggen, er is immers geen sprake van verstoring die afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding.

Ik wijs u erop dat voor het broedseizoen geen standaardperiode wordt gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. Voorts wijs ik u erop dat verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken jaarrond zijn beschermd. Voor het verwijderen van dergelijke verblijfplaatsen is te allen tijde een ontheffing vereist.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
3 augustus 2016

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190017848744

Conclusie

Gelet op het voorgaande verleen ik u ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Aan deze ontheffing zijn voorschriften verbonden.

De ontheffing en de voorschriften treft u hierbij aan.

Bezwaar

Als u het niet eens bent met deze beslissing, kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief digitaal of schriftelijk een bezwaarschrift indienen. De datum bovenaan deze brief is de verzenddatum.

Een digitaal bezwaarschrift kunt u indienen via mijn.rvo.nl/bezwaar. Als u schriftelijk bezwaar wilt maken, stuurt u het ondertekende bezwaarschrift naar de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, postbus 40219, 8004 DE Zwolle.

Vermeld in uw bezwaarschrift in ieder geval onze referentie, het briefkenmerk en de datum van de beslissing waartegen u bezwaar maakt. U vindt onze referentie en het briefkenmerk in de rechter kantlijn van deze brief.

Meer informatie

Heeft u nog vragen, kijk dan op onze website mijn.rvo.nl. Of bel ons: 088 042 42 42 (lokaal tarief).

Met vriendelijke groet,

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
namens deze:

5/1a C. RIETMAN

Marco Klaassen

De teammanager Vergunningen Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

ONTHEFFING

Naar aanleiding van het verzoek van mevrouw E.W.M. van Asten op 30 juni 2016, namens Woningstichting Rentree en de aanvullingen hierop van 25 juli 2016 en 2 augustus 2016

gelet op artikel 75, lid 3, van de Flora- en faunawet

Verleent de Staatssecretaris¹ van Economische Zaken hierbij aan:

Naam: Woningstichting Rentree (hierna: ontheffinghouder)
Adres: Verzetslaan 40
Postcode en woonplaats: 7411 HX DEVENTER

Ontheffing **5190017848744** voor het tijdvak van: 1 oktober 2016 tot en met 30 september 2021

Van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het verstoren van voortplantings- of andere vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*).

Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft het plangebied voor de realisatie van het project 'Ontheffingsaanvraag gewone dwergvleermuis Schipbeekstraat 73 te Deventer', gelegen aan de Schipbeekstraat 73 in de gemeente Deventer, één en ander zoals is weergegeven in figuur 2.1 van het bij de aanvraag gevoegde rapport 'Ontheffingsaanvraag gewone dwergvleermuis Schipbeekstraat 73 te Deventer' van 28 juni 2016.

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

1. De ontheffing wordt slechts voor de hierboven genoemde soort en beschreven verboden handelingen verleend.
2. Deze ontheffing geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.
3. De ontheffinghouder dient onverwijld contact op te nemen met Rijksdienst voor Ondernemend Nederland indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorschrift 1 noodzakelijk zijn.
4. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsoptvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsoptvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
5. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing en de bijbehorende brief op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.

¹ Krachtens de wettekst is de Minister bevoegd tot het afgeven van een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Op basis van de portefeuillevverdeling tussen de Minister van EZ en de Staatssecretaris van EZ is deze bevoegdheid belegd bij de Staatssecretaris.

15. Aanspreekpunt in het kader van deze ontheffing en de daaruit voortvloeiende voorschriften is
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Postbus 40225, 8004 DE Zwolle.

Den Haag, 3 augustus 2016

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
namens de

MARCO KLAASSEN
-RIETMAN

Marco Klaassen

De teammanager van Gunningen Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

7.2 Zorgvuldig handelen

In het volgende hoofdstuk wordt beschreven op welke wijze maatregelen genomen worden waarmee het zorgvuldig handelen gewaarborgd wordt. Deze maatregelen hebben betrekking tot de periodisering van de werkzaamheden en op het plaatsen van voldoende tijdelijke en permanente vleermuiskasten. Hierbij wordt rekening gehouden met de gewenningsperiode voor deze kasten. Het ophangen van deze kasten en het uitvoeren van de werkzaamheden vinden plaats onder begeleiding van een ter zake kundige.

8 Maatregelen

8.1 Maatregel

Permanente vleermuiskasten

Het paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis die wordt aangetast bij de werkzaamheden aan de woning Schipbeekstraat 73, wordt in voldoende mate vervangen door permanente verblijfplaatsen. Hiervoor wordt de factor 1:4 aangehouden (RVO 2014). Dit houdt in dat vier vleermuiskasten in de omgeving worden opgehangen die elk door ten minste twee gewone dwergvleermuizen als paarverblijfplaats kan worden gebruikt.

De alternatieve paarverblijfplaatsen betreffen vleermuiskasten die geschikt zijn voor deze specifieke functie voor de gewone dwergvleermuis. Hierbij wordt het volgende type verblijfplaats aanbevolen: Vivara Chillon (voorheen bekend als Vivara Roemenië) of een andere gelijkende kast (zie figuur 8.1). Door vier van deze kasten op te hangen nabij het plangebied, wordt de aan te tasten verblijfplaats gemitigeerd.

Dergelijke pre-fab kasten hebben een binnenruimte van 1,5-2,5 centimeter en een gemiddelde omvang van 20 bij 40 centimeter. De kasten worden weinig gekraakt door andere diersoorten. Doordat de kasten gemaakt zijn van robuuste en duurzame materialen (houtbeton), is een langdurige functionaliteit gewaarborgd (Korsten, 2012). De externe vleermuiskasten zoals de Vivara Chillon zijn door hun vormgeving en materiaalkeuze ook geschikt als permanente vervanging van verblijfplaatsen (Korsten, 2012).

In deze kleine en platte vleermuiskasten wordt het gebruik als paarverblijfplaats door de gewone dwergvleermuis 'algemeen' waargenomen (Korsten, 2012). Bekend is dat deze kasten in bossen al na één jaar gebruikt worden als paarverblijfplaats door de gewone dwergvleermuis. Dit toont de geschiktheid van deze kasten als alternatieve paarverblijfplaats aan.

Van deze kasten wordt minimaal één, net als de huidige verblijfplaats, op het oosten gericht. Bij de andere kasten kan gevarieerd worden qua oriëntatie. Deze variatie van oriëntatie vergroot de kans op ingebruikname door vleermuizen. De kasten worden binnen een straal van 100 à 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaats geplaatst, zodat deze binnen het leefgebied van de gewone dwergvleermuis hangen die op dit moment het paarverblijf vormt.

8.3 Doel en effectiviteit maatregelen

8.3.1 Vleermuiskasten

De te plaatsen kasten worden opgehangen met als doel te fungeren als alternatieve paarverblijfplaats van ten minste één gewone dwergvleermuis. De soortenstandaard schrijft voor dat elke verblijfplaats van een gewone dwergvleermuis die aangetast wordt, vier alternatieve verblijfplaatsen dienen te worden aangeboden (RVO 2014). Aan deze eis wordt voldaan door vier kasten te plaatsen. Deze kasten zijn geschikt om door de gewone dwergvleermuis als paarverblijfplaats gebruikt te worden (Korsten 2012). Hierdoor zijn altijd voldoende alternatieve verblijfplaatsen aanwezig. De kasten worden tijdig opgehangen, zodat voldoende gewenning plaats kan vinden aan deze locaties in de actieve periode van vleermuizen.

8.3.2 Periodisering

De werkzaamheden aan de woning worden uitgevoerd in de periode van november tot en met medio juli. Op basis van het soortgericht onderzoek, zijn geen vleermuizen aanwezig binnen het plangebied in deze periode. Door deze planning worden geen vleermuizen gestoord en / of aangetast bij de uitvoering van de werkzaamheden. Paarverblijfplaatsen kunnen namelijk door de gewone dwergvleermuizen gebruikt worden in de periode van medio augustus tot medio oktober, waarbij er als kwetsbare periode medio juli tot en met eind oktober moet worden gerekend (RVO, 2014). Om voldoende tijd te geven voor gewenning aan deze verblijfplaatsen in de actieve periode van vleermuizen, worden de vleermuiskasten daarom vóór medio februari 2017 opgehangen (RVO 2014).

8.4 Afhankelijkheid van derden

Bij de uitvoering van de maatregelen zijn we niet afhankelijk van derden. De periodisering van de werkzaamheden dient in het bestek opgenomen te worden, en het ophangen van de alternatieve kasten wordt onder begeleiding van een ter zake kundige uitgevoerd.

8.5 Monitoring

Monitoring van de kasten wordt niet nodig geacht, omdat het gebruik van deze kasten als paarverblijfplaats door de gewone dwergvleermuis algemeen bekend is (Korsten, 2012). Bovendien zou dit een onderzoeksinspanning eisen die niet in verhouding staat tot de ernst van de ingreep.

Concept

Kenmerk N001-1239215BJF-V01

De beleidsmatige uitwerking hiervan betreft het Wijkactieplan Rivierenwijk. Zie ook: <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2007/10/11/het-wijkactieplan-rivierenwijk/wapdeventerrivierenwijk.pdf>

De concrete uitwerking hiervan is opgenomen in het Stedenbouwkundig plan "De Venen". Dit plan is echter nog vertrouwelijk. De verwachting is dat het in september/oktober dit jaar vastgesteld wordt door het college van B&W van de gemeente Deventer.

Aanvulling toelichting

1) Middernachtzwermen winterverblijfplaatsen

Onderzoeken naar middernachtzwermen dient te gebeuren wanneer grote winterverblijfplaatsen verwacht worden. Indicaties hiervoor zijn met name grote aantallen roepende mannetjes en grote aantallen zwermende exemplaren op een specifieke locatie. Dit is niet het geval bij de Schipbeekstraat 73. Tijdens het onderzoek is slecht één roepend exemplaar waargenomen op basis waarvan geen aanleiding is om een groot winterverblijf te verwachten. Ter volledigheid: Bij het onderzoek zijn evenmin indicaties waargenomen op basis waarvan een klein winterverblijf verwacht zou kunnen worden.

2) Functionaliteit spouwmuren

De spouwmuren in de nieuwbouw zullen inderdaad geschikt (gemaakt) worden om te dienen als permanente verblijfplaats. Dit zal gebeuren door open stootvoegen aan te brengen in het buitenblad van de spouwmuur met een openingsruimte van circa 2 cm en een toegankelijke spouwruijme van circa 3-4 cm. Naast paarverblijf zal deze voorziening ook kunnen dienen als kraam- en zomerverblijf. Voor een goede ecologische samenhang worden de open stoorvoegen in verschillende oriëntaties (windrichtingen) aangebracht worden om diversiteit in de binnenklimaten te creëren.

3) Gereed nieuwbouw

De oplevering van de nieuwbouw zal naar verwachting in het 4^e kwartaal van 2017 of 1^e kwartaal van 2018 zijn. De permanente maatregelen (lees: de spouwmuren inclusief de verblijfsmogelijkheden daarin) zullen al eerder gereed zijn en kunnen naar verwachting 2 á 3 maand vóór de oplevering ecologisch functioneel zijn.

4) Locaties vleermuiskasten

In het onderstaande kaartje zijn de beoogde locaties weergegeven. De rode stipt betreft de locatie van het huidige paarverblijf. De blauwe stippen betreffen de locaties van de nieuwe kasten.

Meldingsformulier start werkzaamheden

Ontheffing Flora- en faunawet, artikel 75, lid 5 en lid 6, onderdeel c

Gegevens

Aanvraagnummer FF/75C/2016/0316
Project Ontheffingsaanvraag gewone dwergvleermuis Schipbeekstraat 73 te Deventer
Ontheffingsperiode 1 oktober 2016 tot en met 30 september 2021
Naam Woningstichting Rentree
Adres mevrouw E.W.M. Van Asten
Verzetslaan 40
Woonplaats 7411 HX DEVENTER

Gegevens werkzaamheden

Contactpersoon uitvoering werkzaamheden

Telefoonnummer (vast)

Telefoonnummer (mobiel)

Locatie(s) werkzaamheden

.....

.....

Datum start werkzaamheden

Overzicht planning werkzaamheden

.....

.....

.....

.....

.....

Dit formulier dient zodra de aanvang van de werkzaamheden bekend is te worden ingediend bij Rijksdienst voor Ondernemend Nederland!

Retouradres

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland
Postbus 19530
2500 CM Den Haag
Fax: 070-3786139
Email : ffwet@rvo.nl

**Ontheffingsaanvraag
gewone dwergvleermuis
Schipbeekstraat 73 te Deventer**

28 juni 2016

**Ontheffingsaanvraag
gewone dwergvleermuis
Schipbeekstraat 73 te Deventer**

Onderbouwing voor ontheffingsaanvraag 75c Flora- en Faunawet

Verantwoording

Titel	Ontheffingsaanvraag gewone dwergvleermuis Schipbeekstraat 73 te Deventer
Opdrachtgever	Rentree
Projectleider	Maikel Aragon van den Broeke MSc
Auteur(s)	Rob Jansen MSc
Kwaliteitscontrole	Kees Straates MSc
Projectnummer	1239215
Aantal pagina's	22 (exclusief bijlagen)
Datum	28 juni 2016
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale verwerking. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

Tauw bv
BU Meten, Inspectie & Advies
Handelskade 37
Postbus 133
7400 AC Deventer
Telefoon +31 57 06 99 91 1

Dit document is eigendom van de opdrachtgever en mag door hem worden gebruikt voor het doel waarvoor het is vervaardigd met inachtneming van de rechten die voortvloeien uit de wetgeving op het gebied van het intellectuele eigendom. De auteursrechten van dit document blijven berusten bij Tauw. Kwaliteit en verbetering van product en proces hebben bij Tauw hoge prioriteit. Tauw hanteert daartoe een managementsysteem dat is gecertificeerd dan wel geaccrediteerd volgens:

- NEN-EN-ISO 9001

Kenmerk R001-1239215JJA-srb-V02-NL

Inhoud

Verantwoording en colofon	5
1 Inleiding.....	9
1.1 Aanleiding.....	9
1.2 Leeswijze.....	9
2 Werkzaamheden en planning	9
2.1 Huidige situatie.....	9
2.2 Werkzaamheden en werkwijze.....	10
2.3 Planning werkzaamheden	11
3 Verbodsbepalingen	12
3.1 Relevante verbodsbepaling.....	12
3.2 Relatie werkzaamheden en verbodsbepaling	12
4 Ecologische inventarisatie: achtergrond.....	12
4.1 Methode inventarisatie	12
4.2 Actualiteit inventarisatiegegevens	12
4.3 Locatie inventarisatie.....	13
5 Ecologisch inventarisatie: resultaten.....	13
5.1 Vaste rust- en verblijfplaatsen: vlemmuizen.....	13
5.1.1 Locatie en aantal	13
5.1.2 Omvang populatie	14
5.1.3 Netwerk van verblijfplaatsen	15
5.2 Foerageergebieden, migratie- en vliegroutes.....	15
5.3 Omgevingscheck.....	15
6 Effecten	15
6.1 Kwaliteit en kwantiteit	15
6.2 Monitoren	15
7 Gunstige staat van instandhouding	16
7.1 Staat van instandhouding.....	16
7.2 Zorgvuldig handelen	17

8	Maatregelen	17
8.1	Maatregel	17
8.2	Locatie maatregel	18
8.3	Doel en effectiviteit maatregelen	19
8.3.1	Vleermuiskasten	19
8.3.2	Periodisering	19
8.4	Afhankelijkheid van derden	19
8.5	Monitoring.....	19
9	Alternatieven.....	20
9.1	Alternatieve locatie	20
9.2	Inrichting en werkwijze	20
9.3	Planning	20
9.4	Wettelijk belangen	20
10	Literatuur.....	21

Bijlage(n)

- 1 Quicksan
- 2 Nader onderzoek

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Dit projectplan vormt de basis van de ontheffingsaanvraag die Tauw indient namens Rentree voor de herontwikkeling in het westelijke deel van de Rivierenwijk te Deventer. Het plan omvat de herontwikkeling van de gebouwen in deze wijk. De ontheffingsaanvraag heeft uitsluitend betrekking op één paarverblijfplaats in de woning aan de Schipbeekstraat 73 die gebruikt wordt door één gewone dwergvleermuis. De aanvraag heeft geen betrekking op de overige gebouwen in de Rivierenwijk, omdat op basis van het uitgevoerde natuuronderzoeken geen beschermde natuurwaarden worden aangetast op die locaties.

De aanwezigheid van de verblijfplaats is gebaseerd op de natuurtoets en nader onderzoek naar vleermuizen door Tauw. Deze onderzoeken zijn uitgevoerd in 2015 (zie bijlage 1 en 2) (Tauw 2015; Tauw 2016). Het vleermuisonderzoek is volledig volgens het Vleermuisprotocol 2013 van Netwerk Groene Bureaus uitgevoerd (Tauw 2016).

1.2 Leeswijze

In de volgende hoofdstukken worden de hoofdpunten uit het format van RVO voor het projectplan beschreven en onderbouwd. Het plan bevat mitigerende maatregelen, waardoor van negatieve effecten op de gewone dwergvleermuizen geen sprake is.

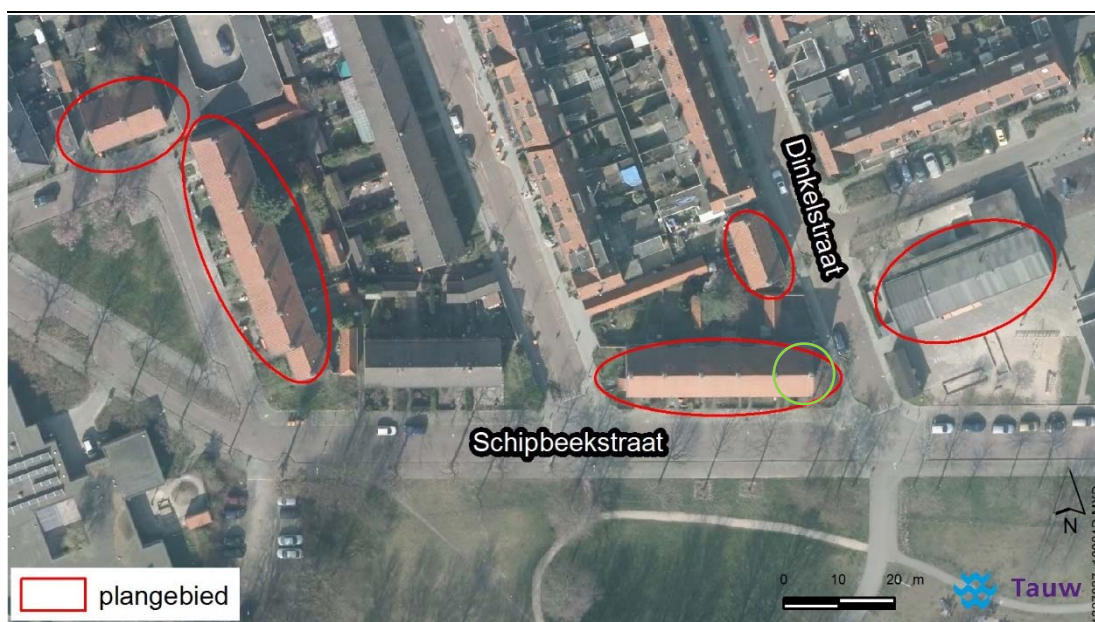
2 Werkzaamheden en planning

2.1 Huidige situatie

De ontheffing wordt aangevraagd voor de woning van de Schipbeekstraat 73 te Deventer. Het voornemen maakt onderdeel uit van herontwikkeling van vier woningblokken in stadsdeel Rivierenwijk in de stedelijke kern van Deventer, ten noordoosten van de kruising Veenweg - N344 (Snipperlingsdijk). Figuur 2.1 geeft de ligging van het plangebied weer.

Het gebied omvat (delen van) de straten Veenweg, Oude Bathemseweg, Dinkelstraat en de Schipbeekstraat. De locatie bestaat uit vier woonblokken. Deze zijn van verschillende grootte, variërend tussen twee-onder-één-kap tot rijtjeshuizen bestaande uit 13 in één blok. De woningen hebben allen dakpannen dakbedekking. De panden zijn oud en deels in slechte staat van onderhoud. Op verschillende plekken liggen dakpannen los. Bij de kopgevels is de spouw en het dakbeschot toegankelijk via openingen.

De woningen hebben allemaal een kleine voortuin en een middelgrote achtertuin. Sporadisch is een boom aanwezig. Verder bestaat de inrichting van de tuinen uit gazon afgewisseld met vaste planten en struiken.

Figuur 2.1 Overzicht planlocatie met Schipbeekstraat 73 (groene cirkel)

2.2 Werkzaamheden en werkwijze

De locatie wordt herontwikkeld waarbij de bestaande woningen eerst worden gesloopt en daarna nieuwe woningen worden gerealiseerd. Daarnaast wordt klein groen verwijderd en een enkele kleine boom gekapt. In figuur 2.2 zijn (nog niet openbare) plannen zichtbaar waarin het huidige plangebied zichtbaar is in het noordoostelijke gekleurde deel van de kaart.

Figuur 2.2 Overzicht plannen nieuwbouw (*strikt vertrouwelijk, alleen voor gebruik ontheffing*)

2.3 Planning werkzaamheden

De werkzaamheden in de Rivierenwijk zijn beoogd voor eind 2016/begin 2017. De nieuwbouw zal circa een half jaar later starten, in de tweede helft van 2017. Als onderdeel van de mitigerende maatregelen wordt de planning van de werkzaamheden aangepast zodat er geen werkzaamheden plaatsvinden in of aan het woningblok aan de Schipbeekstraat waarin nummer 73 zich bevindt in de periode dat deze in gebruik is door de gewone dwergvleermuis. Hieruit volgt dat de werkzaamheden aan de woning worden uitgevoerd in de periode van november tot en met medio juli (zie paragraaf 8.3.2).

3 Verbodsbepalingen

3.1 Relevante verbodsbepaling

De ontheffing wordt uitsluitend aangevraagd voor verbodsbepaling 11 van de Flora- en faunawet: 'Beschadigen en vernietigen van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- en verblijfplaatsen van het dier'.

Overige verbodsbepalingen worden niet overtreden en zijn zodoende niet aan de orde. Deze worden daarom hier niet nader uitgewerkt.

3.2 Relatie werkzaamheden en verbodsbepaling

Bij de sloop wordt één paarverblijfplaats van een gewone dwergvleermuis aangetast, waardoor sprake is van een permanente aantasting. Ter aanvulling geldt dat door de periodisering van de werkzaamheden voorkomen wordt dat dieren opzettelijk gedood, verwond en/of verontrust worden (respectievelijk artikel 9 en 10 van de Flora- en faunawet).

4 Ecologische inventarisatie: achtergrond

4.1 Methode inventarisatie

In de natuurtoets met de titel 'Quickscan Flora- en faunawet woningen en bijgebouwtje Rivierenwijk-west te Deventer' is vastgelegd dat het plangebied potentie heeft voor verschillende beschermde functies van vleermuizen (zie bijlage 1) (Tauw, 2015). Daarom heeft vervolgens een nader onderzoek plaats gevonden naar de functies van het plangebied en de omgeving voor vleermuizen door de ter zake kundige van Tauw. De werkwijze, resultaten en de consequenties voor het voornemen zijn vastgelegd in het rapport 'Nader onderzoek Flora-en faunawet Rivierenwijk-West te Deventer' (Tauw, 2016). Dit rapport is opgenomen in bijlage 2 van dit projectplan.

4.2 Actualiteit inventarisatiegegevens

Het onderzoek is gebaseerd op het Vleermuisprotocol van Netwerk Groene Bureaus van maart 2013. Het onderzoek is uitgevoerd in de periode juni tot en met september 2015, onder gunstige weersomstandigheden. De resultaten van het onderzoek zijn daarmee voldoende houdbaar voor onderliggende aanvraag.

4.3 Locatie inventarisatie

Het plangebied is bij de vleermuisinventarisatie uitsluitend aan de buitenkant onderzocht. Alle gevels waren vanaf de openbare weg te onderzoeken. Zowel het plangebied als de directe omgeving is daarbij onderzocht.

5 Ecologisch inventarisatie: resultaten

5.1 Vaste rust- en verblijfplaatsen: vleermuizen

5.1.1 Locatie en aantal

Op basis van het soortgericht onderzoek naar vleermuizen bevatten de woonblokken in de Rivierenwijk-west uitsluitend de volgende functie voor vleermuizen, die door het voornemen aangetast wordt (zie figuur 5.1):

- Woning aan de Schipbeekstraat 73:
 - Eén paarverblijfplaats van gewone dwergvleermuis

Voor een onderbouwing van de functies en aantallen wordt verwezen naar het rapport in bijlage 2 (Tauw 2016).

Figuur 5.1 Overzicht planlocatie met verblijfplaatsen waarvan één in het plangebied (groene cirkel)

5.1.2 Omvang populatie

Het paarverblijfplaats wordt gebruikt door één gewone dwergvleermuis. Dit exemplaar maakt deel uit van een populatie gewone dwergvleermuizen in Deventer (Limpens et al. 1997; NDFF 2016). Zo zijn er diverse waarnemingen van gewone dwergvleermuizen in Deventer, zoals 800 meter ten noorden van het plangebied (NDFF 2016). Ook zijn in andere onderzoeken in de Rivierenwijk vier zomerverblijfplaatsen en baltsende gewone dwergvleermuizen aangetroffen (Ministerie van EZ, 2013). Het uitvoeren van een volledig onderzoek naar de populatiegrootte van de gewone dwergvleermuis in deze regio van Deventer staat qua onderzoeksinspanning niet in verhouding met de beperkte omvang en impact van de ingreep. Wel zijn in de omgeving van het plangebied tijdens alle veldbezoeken meerdere vleermuizen foeragerend waargenomen (zie bijlage 2, paragraaf 5.1).

5.1.3 Netwerk van verblijfplaatsen

Gewone dwergvleermuizen leven in netwerken van meerdere (lokale) populaties (Dietz et al. 2011). De lokale populatie wordt gevormd door één of meerdere kraamkolonies, enkele niet-voortplantende groepen vrouwtjes en de mannetjes. De gewone dwergvleermuizen in het plangebied maken dus deel uit van een grotere populatie die zich uitstrekt over een groter deel van de wijk.

5.2 Foerageergebieden, migratie- en vliegroutes

Tijdens de vier veldbezoeken zijn foerageergebieden van vleermuizen waargenomen in de directe omgeving van het plangebied. Er zijn echter geen onderscheidbare foerageerlocaties- of gebieden aangetroffen die een duidelijke waarde vertegenwoordigen en/of onlosmakelijk verbonden zijn met het functioneren van verblijfplaatsen. Tijdens de vier veldbezoeken zijn geen waarnemingen gedaan die duiden op de aanwezigheid van een vliegroute van vleermuizen (zoals vermeld in bijlage 2, paragraaf 5.1).

5.3 Omgevingscheck

De gewone dwergvleermuizen stellen weinig eisen aan hun paarverblijfplaatsen. Daardoor neemt deze soort snel alternatieve paarverblijfplaatsen in gebruik (Dietz et al. 2011; Korsten 2012). In bebouwing in de directe omgeving van het plangebied is een andere verblijfplaats aangetroffen, wat duidt op de geschiktheid van de omliggende bebouwing als verblijfplaats voor de gewone dwergvleermuis (figuur 5.1). Verdere informatie zie paragraaf 7.1 van dit rapport.

6 Effecten

6.1 Kwaliteit en kwantiteit

De effectbeoordeling van het voornemen is opgenomen in paragraaf 6 van de rapportage die is opgenomen in bijlage 2 van dit projectplan (Tauw 2016). Door het nemen van de mitigerende maatregelen zoals vermeld in dit rapport (onder andere het plaatsen van permanente verblijfplaatsen en door een aangepaste periodisering van de werkzaamheden) worden negatieve effecten tot een minimum beperkt/voorkomen.

6.2 Monitoren

Een ter zake kundige op het gebied van vleermuizen zal bij het plaatsen van de alternatieve vleermuisverblijfplaatsen er op toe zien dat deze werkzaamheden op correcte wijze worden uitgevoerd. De werkzaamheden waarbij de verblijfplaats wordt aangetast worden uitgevoerd buiten de periode dat de vleermuizen aanwezig zijn in de woning, zoals vastgesteld bij het soortgericht onderzoek (zie bijlage 2) (Tauw 2016). Omdat vleermuizen op dat moment afwezig zijn in de woning, is ecologische begeleiding op dat moment niet nodig.

Ten tijde van het schrijven van dit projectplan is nog onduidelijk welke persoon als ter zake kundige van vleermuizen zal worden ingezet bij het plaatsen van de alternatieve vleermuisverblijfplaatsen. Deze persoon dient aan ten minste één van de volgende eisen te voldoen om op te kunnen treden als ter zake kundige (conform de omschrijving van het bevoegd gezag):

- Op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie en / of
- Als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en / of
- Zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals Das en Boom, VZZ, RAVON, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch genootschap, KNNV, NJN, EIS Nederland, FLORON, VOFF, SOVON, et cetera)

7 Gunstige staat van instandhouding

7.1 Staat van instandhouding

De huidige gunstige staat van instandhouding wordt niet door het voornemen aangetast. Het voornemen heeft slechts betrekking op één paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis. Aantasting van dit type en aantal verblijfplaatsen heeft geen effect op de gunstige staat van instandhouding. De aantallen die worden aangetast zijn hiervoor te laag. Bovendien stelt de gewone dwergvleermuis weinig eisen aan paarverblijfplaatsen. Daardoor neemt deze soort snel alternatieve verblijfplaatsen in gebruik (Dietz et al. 2011; Korsten 2012).

Bovendien blijft in de omgeving een ruim voldoende aantal geschikte locaties voor verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis in stand zodat de gunstige staat van instandhouding gewaarborgd is. Zo zijn de gevels van de woningen in en rond het plangebied ook na de herontwikkeling geschikt als paarverblijfplaatsen van de vleermuizen. Ook worden voldoende permanente maatregelen genomen, waardoor vleermuizen altijd voldoende paarverblijfplaatsen beschikbaar hebben in en nabij het plangebied. De vleermuiskasten worden tijdig opgehangen, zodat voldoende gewenning plaats kan vinden aan deze paarverblijfplaatsen in de actieve periode van vleermuizen (ten minste zes maanden voorafgaande aan de werkzaamheden aan de betreffende woning) (RVO, 2014).

7.2 Zorgvuldig handelen

In het volgende hoofdstuk wordt beschreven op welke wijze maatregelen genomen worden waarmee het zorgvuldig handelen gewaarborgd wordt. Deze maatregelen hebben betrekking tot de periodisering van de werkzaamheden en op het plaatsen van voldoende tijdelijke en permanente vleermuiskasten. Hierbij wordt rekening gehouden met de gewenningsperiode voor deze kasten. Het ophangen van deze kasten en het uitvoeren van de werkzaamheden vinden plaats onder begeleiding van een ter zake kundige.

8 Maatregelen

8.1 Maatregel

Permanente vleermuiskasten

Het paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis die wordt aangetast bij de werkzaamheden aan de woning Schipbeekstraat 73, wordt in voldoende mate vervangen door permanente verblijfplaatsen. Hiervoor wordt de factor 1:4 aangehouden (RVO 2014). Dit houdt in dat vier vleermuiskasten in de omgeving worden opgehangen die elk door ten minste twee gewone dwergvleermuizen als paarverblijfplaats kan worden gebruikt.

De alternatieve paarverblijfplaatsen betreffen vleermuiskasten die geschikt zijn voor deze specifieke functie voor de gewone dwergvleermuis. Hierbij wordt het volgende type verblijfplaats aanbevolen: Vivara Chillon (voorheen bekend als Vivara Roemenië) of een andere gelijkende kast (zie figuur 8.1). Door vier van deze kasten op te hangen nabij het plangebied, wordt de aan te tasten verblijfplaats gemitigeerd.

Dergelijke pre-fab kasten hebben een binnenruimte van 1,5-2,5 centimeter en een gemiddelde omvang van 20 bij 40 centimeter. De kasten worden weinig gekraakt door andere diersoorten. Doordat de kasten gemaakt zijn van robuuste en duurzame materialen (houtbeton), is een langdurige functionaliteit gewaarborgd (Korsten, 2012). De externe vleermuiskasten zoals de Vivara Chillon zijn door hun vormgeving en materiaalkeuze ook geschikt als permanente vervanging van verblijfplaatsen (Korsten, 2012).

In deze kleine en platte vleermuiskasten wordt het gebruik als paarverblijfplaats door de gewone dwergvleermuis 'algemeen' waargenomen (Korsten, 2012). Bekend is dat deze kasten in bossen al na één jaar gebruikt worden als paarverblijfplaats door de gewone dwergvleermuis. Dit toont de geschiktheid van deze kasten als alternatieve paarverblijfplaats aan.

Figuur 8.1 Te plaatsen permanente vleermuiskasten: Vivara Chillon (Vivara, 2016)

8.2 Locatie maatregel

Idealiter worden alternatieve vleermuiskasten op een vergelijkbare locatie geplaatst als de verblijfplaats die door het voornemen wordt aangetast. Daarom worden de kasten in de wijk ten noordoosten van het plangebied opgehangen aan gebouwen. Deze wijk ligt op circa 30 tot 100 m afstand van de oorspronkelijke verblijfplaats. Dit is binnen de in de soortenstandaard beschreven aanbevolen afstand van 100 à 200 m (RVO 2014). Voor deze woningen zijn geen plannen voor herstructurering en het permanente karakter van de maatregel is zo gewaarborgd. Deze vier kasten worden op ten minste 3 meter hoogte opgehangen, om predatie te voorkomen en een vrije aanvliegroute te garanderen. Ten bate van een vrije aanvliegroute worden de kasten niet nabij bomen of nabij andere obstakels (zoals lantaarnpalen of balkons) opgehangen. Voorkomen dient te worden dat kunstmatige verlichting de kasten beschijnt.

Van deze kasten wordt minimaal één, net als de huidige verblijfplaats, op het oosten gericht. Bij de andere kasten kan gevarieerd worden qua oriëntatie. Deze variatie van oriëntatie vergroot de kans op ingebruikname door vleermuizen. De kasten worden binnen een straal van 100 à 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaats geplaatst, zodat deze binnen het leefgebied van de gewone dwergvleermuis hangen die op dit moment het paarverblijf vormt.

8.3 Doel en effectiviteit maatregelen

8.3.1 Vleermuiskasten

De te plaatsen kasten worden opgehangen met als doel te fungeren als alternatieve paarverblijfplaats van ten minste één gewone dwergvleermuis. De soortenstandaard schrijft voor dat elke verblijfplaats van een gewone dwergvleermuis die aangetast wordt, vier alternatieve verblijfplaatsen dienen te worden aangeboden (RVO 2014). Aan deze eis wordt voldaan door vier kasten te plaatsen. Deze kasten zijn geschikt om door de gewone dwergvleermuis als paarverblijfplaats gebruikt te worden (Korsten 2012). Hierdoor zijn altijd voldoende alternatieve verblijfplaatsen aanwezig. De kasten worden tijdig opgehangen, zodat voldoende gewenning plaats kan vinden aan deze locaties in de actieve periode van vleermuizen.

8.3.2 Periodisering

De werkzaamheden aan de woning worden uitgevoerd in de periode van november tot en met medio juli. Op basis van het soortgericht onderzoek, zijn geen vleermuizen aanwezig binnen het plangebied in deze periode. Door deze planning worden geen vleermuizen gestoord en / of aangetast bij de uitvoering van de werkzaamheden. Paarverblijfplaatsen kunnen namelijk door de gewone dwergvleermuizen gebruikt worden in de periode van medio augustus tot medio oktober, waarbij er als kwetsbare periode medio juli tot en met eind oktober moet worden gerekend (RVO, 2014). Om voldoende tijd te geven voor gewenning aan deze verblijfplaatsen in de actieve periode van vleermuizen, worden de vleermuiskasten daarom vóór medio februari 2017 opgehangen (RVO 2014).

8.4 Afhankelijkheid van derden

Bij de uitvoering van de maatregelen zijn we niet afhankelijk van derden. De periodisering van de werkzaamheden dient in het bestek opgenomen te worden, en het ophangen van de alternatieve kasten wordt onder begeleiding van een ter zake kundige uitgevoerd.

8.5 Monitoring

Monitoring van de kasten wordt niet nodig geacht, omdat het gebruik van deze kasten als paarverblijfplaats door de gewone dwergvleermuis algemeen bekend is (Korsten, 2012). Bovendien zou dit een onderzoeksinspanning eisen die niet in verhouding staat tot de ernst van de ingreep.

9 Alternatieven

9.1 Alternatieve locatie

Het voornemen is locatie-gebonden. De huidige bouwkundige staat is (zeer) slecht. De woningen staan al jaren op de nominatie voor sloop en zijn technisch afgeschreven. De duplexen onderling zijn erg gehorig en het binnenklimaat is slecht. Er is veel last van tocht / vocht. De huidige uitstraling naar de buurt zorgt voor verloedering.

De huidige panden (duplexen) worden nu anti-kraak bewoont, en de bewoners zijn in afwachting tot concrete uitwerking van de planning herstructurering. Inmiddels zijn er concrete stappen gezet om te komen tot een nieuwe invulling van deze locatie. Het concept stedenbouwkundig plan is recentelijk tot stand gekomen in samenspraak met de buurt.

9.2 Inrichting en werkwijze

Er zijn geen alternatieve inrichtingsplannen of werkzaamheden mogelijk waarbij geen of minder effecten op vleermuizen kunnen optreden. De nieuwe inrichting biedt met haar spouwmuren, open stootvoegen en dakpannen nog steeds tal van mogelijkheden voor medegebruik door vleermuizen.

9.3 Planning

Zoals hierboven beschreven worden de werkzaamheden gestart op het moment dat geen vleermuizen in het pand aanwezig zijn (zie hoofdstuk 8.3.2). Op deze manier wordt gewaarborgd dat bij de start van de werkzaamheden geen vleermuizen verstoord worden.

9.4 Wettelijk belangen

Onderbouwing belang

De ontheffing wordt aangevraagd op basis van de volgende belangen:

- Belang e: 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten'
- Belang j: 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling'

Hieronder worden de belangen onderbouwd.

Het ministerie van VROM heeft begin jaren 2000 als absoluut speerpunt de Krachtwijken (Vogelaarwijken) ingezet. Gemeenten staan nu aan de lat om deze wijken weer vitaal en leefbaar te maken, met toekomstperspectief. Veel woningen staan al jaren leeg, in afwachting van nieuwbouw. Deze woningen zijn veel te klein naar huidige maatstaven om nog van enige toekomstwaarde te kunnen spreken. Ook de onderhoudstoestand is matig tot slecht (zie ook 9.1). Langer laten staan van deze woningen zal de wijk in opbouw juist verder laten verloederen.

In 2013 is gestart met de eerste nieuwbouwwijk in de wijk, bestaande uit 55 woningen. In totaal staan er circa 470 nieuwbouwwoningen op de planning. Daartegen staan ook bijna 500 gesloopte en nog te slopen woningen. Op deze manier willen de partners in de wijk de fysieke woonomgeving verbeteren van de mensen en toch de ruime en groene buitenruimte behouden.

10 Literatuur

Dietz, E., Von Helversen, O., Nill, D., 2011

Vleermuizen alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. Tirion natuur.

Korsten, E., 2012

Vleermuiskasten, Overzicht van toepassing, gebruik en succesfactoren.

Bureau Waardenburg b.v. in opdracht van de Zoogdiervereniging.

Limpens, H., K. Mostert, W. Bongers, 1997

Atlas van de Nederlandse vleermuizen, onderzoek naar verspreiding en ecologie,

KNNV Uitgeverij

Ministerie van Economische Zaken, Dienst Regelingen, 18 juli 2013, Toekenning ontheffing

Ruimtelijke ingrepen, aanvraagnummer FF/75C/2013/0028.toek.sh

NDFF, <https://ndff-ecogrid.nl>, geraadpleegd op 11 mei 2016

RVO, 2014

Soortenstandaard gewone dwergvleermuis, versie 2.0, december 2014

Tauw, 2015

Quickscan Flora- en faunawet woningen en bijgebouwtje Rivierenwijk-west te Deventer, met

kernmerk N002-1227827PMM-mfv-V02-NL

Tauw, 2016

Nader onderzoek Flora- en faunawet Rivierenwijk-West te Deventer, met kenmerk

R002-1227827EDR-kmi-V02-NL

Vivaria, <http://www.vivara.nl/ctrl/node:98;page:16;/vleermuizen>, geraadpleegd op 14 juni 2016.

Kenmerk R001-1239215JJA-srb-V02-NL

Bijlage

1

Quickscan

Notitie

Contactpersoon Peter te Morsche en Benjamin Flierman

Datum 12 mei 2015

Kenmerk N002-1227827PMM-mfv-V02-NL

Quickscan Flora- en faunawet woningen en bijgebouwtje Rivierenwijk-west te Deventer

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

In opdracht van Rentree heeft Tauw onderzoek gedaan naar de consequenties van de natuurwetgeving voor de herontwikkeling van enkele woonblokken in het westelijk deel van de Rivierenwijk in Deventer.

Bij alle ruimtelijke ingrepen en plannen dient aannemelijk gemaakt te worden dat het voornemen uitvoerbaar is. Een inschatting van eventuele belemmeringen op het gebied van natuurbescherming is hier onderdeel van. Al tijdens de planvorming dient daarom inzichtelijk gemaakt te worden of er (mogelijk) sprake is van effecten op beschermde natuurwaarden, of er voldoende mogelijkheden zijn om eventuele effecten te voorkomen, mitigeren of compenseren, en of hiervoor een ontheffing- of vergunningsplicht geldt.

In deze notitie wordt antwoord gegeven op de volgende vragen:

- Welke natuurwetgeving is van belang?
- In hoeverre is de beoogde ontwikkeling (mogelijk) strijdig met deze wetgeving?
- Welke consequenties zijn daar aan verbonden?
- Wat betekent dit voor de verdere planvorming en uitvoering?

De woonblokken zijn gelegen in de Rivierenwijk van de gemeente Deventer in de provincie Overijssel. De locatie ligt in stedelijk gebied en de beoogde plannen hebben geen invloed op gebieden die zijn aangewezen als Ecologische Hoofdstructuur (EHS) of Natura 2000. Negatieve effecten op beschermde natuurgebieden worden dan ook niet verwacht. Deze toetsing richt zich daardoor alleen op het beschermingsregime voortkomend uit de Flora- en faunawet. Een uitgebreide beschrijving van de relevante natuurwetgeving is opgenomen op de website van Tauw (www.tauw.nl/natuurwetgeving/flora-en-faunawetgeving).

1.2 Methode

De mogelijke aanwezigheid van beschermde planten- en/of diersoorten is in eerste instantie bepaald aan de hand van de volgende gegevens.

- Een oriënterend veldbezoek op 19 januari 2015
- Verschillende literatuurbronnen (voor een overzicht zie hoofdstuk 5)

Op basis van verschillende literatuurbronnen is bekeken welke beschermde soorten in of in de omgeving van het plangebied voorkomen. Vervolgens is tijdens het oriënterende veldbezoek gecontroleerd in hoeverre soorten daadwerkelijk in het plangebied kunnen voorkomen of in hoeverre de locatie voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen. Dit heeft geresulteerd in een overzicht van de soorten die daadwerkelijk in of nabij de planlocatie verwacht worden. Getoetst is uiteindelijk of het beoogde voornemen een effect kan hebben op deze verwachte aanwezige beschermde soort(en).

Bij ecologische veldwerkzaamheden is een volledige garantie ten aanzien van de aanwezige soorten niet te geven. Door de inzet van ter zake kundige ecologen en landelijk geaccepteerde onderzoeksmethodes wordt onze onderzoekskwaliteit zoveel mogelijk gewaarborgd. Mede in dit kader is Tauw aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus, een samenwerkingsverband van adviesbureaus die ecologisch advieswerk geven en ecologisch onderzoek verrichten, opgericht met als doel de kwaliteit van ecologische advisering te verbeteren.

2 Plangebied en ontwikkeling

De planlocatie is gelegen in de Rivierenwijk te Deventer. Het gebied omvat (delen van) de straten Veenweg, Oude Bathmenseweg, Dinkelstraat en de Schipbeekstraat. In figuur 2.1 is de globale begrenzing van het plangebied getoond. De locatie bestaat uit vier woonblokken en een bijgebouw van een school. Het bijgebouw heeft een klein puntdak met dakleer bekleed en een spouwmuur met open stootvoegen. De woonblokken zijn van verschillende grootte, variërend tussen twee-onder-één-kap tot rijtjeshuizen bestaande uit 13 in één blok. De woningen hebben allen dakpannen dakbedekking. De woningen zijn oud en deels in slechte staat van onderhoud. Op verschillende plekken liggen dakpannen los. Bij de kopgevels is de spouw en het dakbeschot toegankelijk via openingen. De woningen hebben allemaal een kleine voortuin en een middelgrote achtertuin. Sporadisch is een boom aanwezig. Verder bestaat de inrichting van de tuinen uit gazon afgewisseld met vaste planten en struiken. De locatie wordt herontwikkeld waarbij de bestaande woningen en schoolgebouwtje worden gesloopt. Het klein groen wordt verwijderd en een enkele kleine boom wordt gekapt. In figuur 2.2 is een indicatieve foto van de woningen en schoolgebouwtje weergegeven.

Figuur 2.1 Overzicht planlocatie

Figuur 2.2 Eén van de woonblokken, en bijgebouwtje van school

3 Toetsing beschermde soorten

3.1 Hoe beschermt de Flora- en faunawet soorten?

De bescherming van inheemse dier- en plantensoorten is vastgelegd in de Flora- en faunawet (hierna Ffw). De wet maakt onderscheid in vier categorieën beschermde soorten namelijk:

- Tabel 1-soorten: De meest algemene, niet bedreigde soorten. Voor deze soorten geldt een vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig gebruik of bestendig beheer en onderhoud. Deze soorten worden in dit rapport niet specifiek benoemd. Rode Lijstsoorten zonder beschermde status zijn evenmin opgenomen, omdat deze soorten niet allemaal bij wet beschermd zijn
- Tabel 2-soorten: Beschermde soorten. Hiervoor geldt een vrijstelling bij bestendig gebruik of bestendig beheer en onderhoud wanneer wordt gehandeld volgens een geaccordeerde en door de initiatiefnemer onderschreven gedragscode
- Tabel 3-soorten: Strikt beschermde soorten bestaande uit de Habitatrichtlijnsoorten en een selectie van bedreigde soorten

De vierde categorie betreft de soortgroep vogels. Via de Ffw zijn alle broedende vogels en hun broedplaatsen, en de functionele omgeving van de broedplaatsen, beschermd. Van een beperkt aantal vogelsoorten zijn rust- en verblijfplaatsen en de functionele omgeving zelfs jaarrond beschermd. Bij de jaarrond beschermde vogelsoorten wordt onderscheid gemaakt in vijf categorieën: de nesten van vogelsoorten van categorie 1 tot en met 4 zijn in alle gevallen jaarrond beschermd, terwijl de nesten van categorie 5-soorten dat in principe alleen tijdens de broedperiode zijn. Bij de laatste categorie geldt echter dat wanneer 'zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden' dat rechtvaardigen, ook de nesten van categorie 5 soorten jaarrond beschermd kunnen zijn.

In de Ffw is tevens een zorgplicht opgenomen die inhoudt dat handelingen, die nadelige gevolgen kunnen hebben voor planten en dieren, zoveel als mogelijk achterwege dienen te worden gelaten. Eventueel dienen ook maatregelen te worden genomen om dergelijke gevolgen te beperken. Deze zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. Zie hiervoor ook: www.tauw.nl/natuurwetgeving/flora-en-faunawetgeving/zorgplicht.

Voor de Flora- en faunawet tabel 1-soorten geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen en bestendig beheer, onderhoud of gebruik en worden in dit rapport niet specifiek benoemd.

3.2 Op voorhand uitgesloten soort(groepen)

Op basis van het literatuuronderzoek zijn er in het plangebied verschillende beschermde soorten te verwachten. Echter door de kleinschalige ingreep in het stedelijk gebied zijn niet voor alle beschermde soorten ook effecten te verwachten. De soorten waarop op voorhand al kan worden uitgesloten dat deze aanwezig zijn en effecten optreden, worden in deze notitie niet verder beschreven. In onderstaande tabel 3.1 zijn deze soort(groep)en opgenomen en beschreven waarom effecten uitgesloten kunnen worden.

Tabel 3.1 Overzicht van soort(groep)en die worden uitgesloten en de reden van uitsluiten

Soortgroep	Uitgesloten
Flora	Geen geschikt habitat in plangebied aanwezig
Zoogdieren	Met uitzondering van de steenmarter en vleermuizen is geen geschikt habitat in plangebied aanwezig
Amfibieën	Geen geschikt habitat in het plangebied aanwezig
Reptielen	Geen geschikt habitat in het plangebied aanwezig
Vissen	Geen oppervlaktewater binnen plangebied aanwezig
Dagvlinders, libellen en overige ongewervelden	Geen geschikt habitat in het plangebied aanwezig

3.3 Te toetsen soorten

In deze paragraaf worden de soorten besproken die op basis van verspreidingsgegevens en op basis van geschikt habitat in het plangebied aanwezig kunnen zijn en waarop negatieve effecten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten.

Steenmarter

Gezien de staat van onderhoud en de constructie van de woningen bieden deze mogelijk geschikte verblijfplaatsen aan de steenmarter. Te denken valt aan schuurtjes, zolderverdiepingen van woningen, kruipruimtes maar ook houtstapels en 'rommelhoekjes'. De aanwezigheid van de steenmarter in deze regio is algemeen. Bij de sloop van de woningen kunnen verblijfplaatsen van de steenmarter verloren gaan. Nader onderzoek naar de aanwezigheid ervan is daarom noodzakelijk.

Vleermuizen

De vleermuizen die op basis van verspreidingsgegevens in het plangebied te verwachten zijn betreft: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, kleine dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis, baardvleermuis, gewone grootoorvleermuis en watervleermuis. Aan de rand van het plangebied zijn bomen aanwezig die kunnen dienen als vliegrouwe en/of foerageergebied voor vleermuizen.

Daarnaast zijn er enkele oude bomen met holten die kunnen dienen als verblijfplaats voor boombewonende vleermuizen (zoals de ruige dwergvleermuis en watervleermuis). Met uitzondering van enkele kleine, jonge bomen blijven de bomen echter behouden waardoor negatieve effecten op verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen, maar ook op vliegrouwe en/of foerageergebied uitgesloten worden.

Zowel de woningen als het bijgebouwtje van de school hebben open stootvoegen met toegang tot de spouwmuur evenals openingen naar dakbeschot en ruimtes onder de dakpannen. Hierin kunnen verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn. Aanvullend onderzoek zal duidelijkheid moeten geven of sprake is van een of meerdere verblijfplaatsen in de schoolgebouwen.

Vogels

Jaarrond beschermde soorten die in het plangebied te verwachten zijn, zijn de huismus en gierzwaluw. Beide soorten broeden in gebouwen, veelal onder dakpannen, waardoor aantasting van nesten van deze twee soorten niet kan worden uitgesloten. Nader onderzoek naar de aanwezigheid van de gierzwaluw en huismus is daarom noodzakelijk bij de woningen.

Naast de aanwezigheid van jaarrond beschermde vogelverblijven, dient opgemerkt te worden dat alle broedende vogels, de in functie zijnde nesten en de functionele omgeving hiervan zijn beschermd tijdens het broedseizoen (voor de meeste soorten globaal van half maart tot en met juli). Naast broedende vogels in de woningen kunnen ook diverse vogels broeden in de bomen en stuiken in de directe nabijheid. Sloop van gebouwen en verwijderen van bomen en struiken dient gezien te worden als een voor vogels versturende activiteit en dienen daarom buiten het vogelbroedseizoen (globaal tussen medio maart tot medio juli) te starten of te worden uitgevoerd.

4 Conclusies

4.1 Conclusies Flora- en faunawet

Bij ruimtelijke ingrepen dient onderbouwd te worden of het voornemen 'redelijkerwijs uitvoerbaar' is. Een inschatting van eventuele belemmeringen op het gebied van natuurbescherming is hier onderdeel van. Al tijdens de planvorming dient daarom inzichtelijk te worden gemaakt of er mogelijk sprake is van effecten waarvoor een ontheffingsplicht geldt en of het aannemelijk is dat deze verkregen zal worden.

In de onderstaande tabel zijn de beschermde tabel 2- en 3-soorten uit de Flora- en faunawet opgenomen waarvan niet uitgesloten kan worden dat zij geschaad worden door de ingreep.

Vanuit de Flora- en faunawet gelden de beperkingen van de zorgplicht en uitvoering van het werk dient na het broedseizoen uitgevoerd te worden.

Tabel 4.1 Aangetroffen of verwachte beschermde soorten (Ffw tabel 2 of 3) die mogelijk geschaad worden

Soortgroep	Effecten	Verbodsbepalingen*
Zoogdieren	<i>Steenmarter (alleen bij de woningen, niet bij het bijgebouwtje)</i>	Artikel 11
Vleermuizen	<i>gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, kleine dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis, baardvleermuis, gewone grootoorvleermuis en watervleermuis</i>	Artikel 11
Broedvogels, tijdens broedseizoen	<i>Geen (effecten op) vogels tijdens broedseizoen mits kap bomen en struiken start werkzaamheden buiten broedseizoen</i>	Niet van toepassing
Broedvogels, vaste verblijfplaatsen	<i>Huismus en Gierzwaluw (alleen bij de woningen, niet bij het bijgebouwtje)</i>	Artikel 11 & 12

***Toelichting verbodsbepalingen tabel (zie voor volledige tekst Hoofdstuk 3 van de Ffw 'Algemene verbodsbepalingen'):**

Artikel 11: Verbod: wegnemen, verstoren, aantasten van verblijfplaatsen en voortplantingsplaatsen

Artikel 12: Verbod: zoeken, rapen, beschadigen, vernielen of uit nesten nemen van eieren

Zoogdieren

De woningen binnen het plangebied zijn potentieel geschikt voor de steenmarter. Nader onderzoek moet aantonen welke functie het plangebied voor de steenmarter heeft.

Vleermuizen

De woningen en bijgebouwtje zijn potentieel geschikt voor gebouw bewonende vleermuizen. De sloop ervan kan leiden tot een overtreding van de Flora- en faunawet. Daarom is nader onderzoek naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen voorafgaand aan de sloop noodzakelijk.

Broedende vogels

Specifiek voor de huismus en de gierzwaluw dient nader onderzoek uitgevoerd te worden naar de aanwezigheid van nestlocaties in de woningen. Daarnaast geldt dat sloop van gebouwen (zowel woningen als bijgebouwtje) en verwijderen van bomen en struiken dient gezien te worden als een voor vogels verstorende activiteit en dienen daarom buiten het vogelbroedseizoen te starten of te worden uitgevoerd.

Vervolg en planning

Geadviseerd wordt om voortijdig een inventarisatie te laten uitvoeren naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen van gebouw bewonende vleermuizen, de gierzwaluw, de huismus en de steenmarter. Dergelijke onderzoeken wordt globaal uitgevoerd in de periode april tot oktober. Op basis van de resultaten van het nader onderzoek wordt bepaald of de sloop van het school en de woningen een negatief effect heeft op één of meer van de genoemde beschermde soorten. Indien effecten niet zijn uit te sluiten is een ontheffing en een mitigatieplan noodzakelijk.

Toelichting noodzaak nader onderzoek

Het uitgangspunt van de Flora- en faunawet is 'Nee, tenzij'. Dit betekent dat alles dat schadelijk is voor bedreigde soorten verboden is (www.overheid.nl). Het uitsluiten van effecten is alleen mogelijk op basis van voldoende en actuele gegevens. In dit geval zijn negatieve effecten op soorten mogelijk en is daarom nader onderzoek naar de aanwezigheid van deze soorten noodzakelijk voordat het plan wordt uitgevoerd. Ook bij het aanvragen van een eventuele ontheffing of indienen van een mitigatieplan dient de aanwezigheid van de betreffende soort aangetoond te worden. Hierbij geldt een omgekeerde bewijslast waarbij de initiatiefnemer verantwoordelijkheid draagt.

Houdbaarheid

Afhankelijk van de tijd tussen dit onderliggende onderzoek en van de sloop van gebouwen en het verwijderen van bomen en struiken, kan een actualiserend of aanvullend onderzoek noodzakelijk zijn naar de aanwezigheid van beschermde planten- en diersoorten. Met name bij het in onbruik raken van grond en/of bebouwing is de kans op (nieuw)vestiging van beschermde soorten aanwezig. De conclusies van dit onderzoek zijn daarom hooguit enkele jaren geldig.

5 Literatuur

Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff & de Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland. Verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). Nederlandse Fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft, 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

Dijkstra, K.D. B., V.J. Kalkman, R. Ketelaar & M.J.T. van der Weide, 2002. De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

EIS-Nederland, de Vlinderstichting & de Nederlandse vereniging voor Libellenstudie, 2007. Waarnemingenverslag 2007. Dagvlinders, libellen en sprinkhanen. European Invertebrate Survey - Nederland, de Vlinderstichting & de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie.

Herder J.E., A. van Diepenbeek & R.C.M. Creemers, 2009. Verspreidingsonderzoek reptielen en amfibieën 2008. Rapport 2009-03. Stichting RAVON, Nijmegen.

Hustings F., C. Borggreve, C. van Turnhout & J. Thissen, 2004. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels volgens Nederlandse en IUCN-criteria. SOVON-onderzoeksrapport 2004/13. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Limpens H., K. Mostert & W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Bijlage

2

Nader onderzoek

Nader onderzoek Flora- en faunawet Rivierenwijk-West te Deventer

**Onderzoek naar aanwezigheid van vleermuizen, huismus,
gierzwaluw en steenmarter**

17 juni 2016

Verantwoording

Titel	Nader onderzoek Flora- en faunawet Rivierenwijk-West te Deventer
Opdrachtgever	Rentree
Projectleider	Maikel Aragon van den Broeke
Auteur(s)	Elles van Drunen
Tweede lezer	Benjamin Flierman
Uitvoering veldwerk	James Lidster, Peter te Morsche, Bram Rijksen en Mark Boer
Projectnummer	1227827
Aantal pagina's	20 (exclusief bijlagen)
Datum	17 juni 2016
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale verwerking. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

Tauw bv
BU Meten, Inspectie & Advies
Handelskade 37
Postbus 133
7400 AC Deventer
Telefoon +31 57 06 99 91 1
Fax +31 57 06 99 66 6

Dit document is eigendom van de opdrachtgever en mag door hem worden gebruikt voor het doel waarvoor het is vervaardigd met inachtneming van de rechten die voortvloeien uit de wetgeving op het gebied van het intellectuele eigendom. De auteursrechten van dit document blijven berusten bij Tauw. Kwaliteit en verbetering van product en proces hebben bij Tauw hoge prioriteit. Tauw hanteert daartoe een managementsysteem dat is gecertificeerd dan wel geaccrediteerd volgens:

- NEN-EN-ISO 9001

Inhoud

Verantwoording en colofon	3
1 Inleiding.....	7
1.1 Aanleiding en doel.....	7
1.2 Wettelijk kader: Flora- en faunawet.....	7
1.3 Leeswijzer	7
2 Huidige situatie en beoogde werkzaamheden.....	8
3 Ecologie van vleermuizen, de huismus, de gierwaluw en de steenmarter	10
3.1 Vleermuizen	10
3.2 De huismus	12
3.3 De gierwaluw	12
3.4 De steenmarter.....	12
4 Onderzoeksmethode.....	12
4.1 Verwachte soorten	12
4.2 Verwachte functies	13
4.3 Werkwijze	13
4.3.1 Vleermuizen	13
4.3.2 De huismus	14
4.3.3 De gierwaluw	14
4.3.4 De steenmarter.....	15
5 Resultaten en interpretatie	15
5.1 Vleermuizen	15
5.2 De huismus	16
5.3 De gierwaluw	16
5.4 De steenmarter.....	16
6 Effectbeschrijving	16
6.1 Overzicht van effecten.....	16
6.2 Effectbeschrijving	17
7 Conclusies en aanbevelingen	17
7.1 Aanleiding.....	17

7.2	Conclusies	18
7.3	Algemene aanbevelingen	19
7.4	Vervolg	20
8	Literatuur.....	20

Bijlage(n)

- 1 Waarnemingenkaart

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

In opdracht van Rentree heeft Tauw onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van vleermuizen, de huismus, de gierzwaluw en de steenmarter ten behoeve van de herontwikkeling van de vier woonblokken in het westelijk deel van de Rivierenwijk te Deventer. Uit de eerder door Tauw uitgevoerde quickscan (Tauw, 2015) blijkt dat het plangebied kan een essentieel onderdeel vormen van het leefgebied van deze soorten, in de vorm van verblijfplaatsen in gebouwen. Een negatief effect kon op basis van deze quickscan niet worden uitgesloten. Daarom is nader onderzoek noodzakelijk. Het nader onderzoek is gericht op het vaststellen van de functie van het plangebied voor vleermuizen, de huismus, de gierzwaluw en de steenmarter.

1.2 Wettelijk kader: Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet gaat uit van het voorzorgsbeginsel en stelt dat een overtreding van verbodsbepalingen *met zekerheid* moet kunnen worden uitgesloten. Uitsluitel is alleen mogelijk op basis van voldoende en actuele gegevens. Wanneer negatieve effecten op soorten mogelijk zijn en wanneer op basis van het oriënterend veldbezoek of actuele verspreidingsgegevens niet met zekerheid vast te stellen is of een soort aanwezig is, is nader onderzoek naar de aanwezigheid van deze soorten noodzakelijk. Ook bij het aanvragen van een eventuele ontheffing dient de aanwezigheid van de betreffende soort aangetoond te worden. Hierbij geldt een 'omgekeerde bewijslast' waarbij de initiatiefnemer verantwoordelijkheid draagt.

Een nadere toelichting van de Flora- en faunawet is te vinden op <http://www.tauw.nl/natuurwetgeving/flora-en-faunawetgeving/>

1.3 Leeswijzer

De opbouw van dit rapport is als volgt:

- Beschrijving plangebied en beoogde werkzaamheden
- Ecologie van vleermuizen, de huismus, de gierzwaluw en de steenmarter
- Gebruikte onderzoeksmethode
- Resultaten
- Effectbeschrijving
- Conclusie.

In de conclusie wordt antwoord gegeven op de vraag of (en eventueel welke) mitigerende maatregelen noodzakelijk zijn, of dat een ontheffing van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd voor het mogelijkerwijs verstoren en/of verdwijnen van (onderdelen van leefgebieden van) vleermuizen.

2 Huidige situatie en beoogde werkzaamheden

Het plangebied voor de beoogde ontwikkeling is gelegen in Deventer, ten noordoosten van de kruising Veenweg – N344 (Snipperlingsdijk) (zie figuur 2.1). Het gebied omvat (delen van) de straten Veenweg, Oude Bathemseweg, Dinkelstraat en de Schipbeekstraat. De locatie bestaat uit vier woonblokken. Deze zijn van verschillende grootte, variërend tussen twee-onder-één-kap tot rijtjeshuizen bestaande uit 13 in één blok. De woningen hebben allen dakpannen dakbedekking. De panden zijn oud en deels in slechte staat van onderhoud. Op verschillende plekken liggen dakpannen los. Bij de kopgevels is de spouw en het dakbeschot toegankelijk via openingen. De woningen hebben allemaal een kleine voortuin en een middelgrote achtertuin. Sporadisch is een boom aanwezig. Verder bestaat de inrichting van de tuinen uit gazon afgewisseld met vaste planten en struiken. De locatie wordt herontwikkeld waarbij de bestaande woningen worden gesloopt. Het klein groen wordt verwijderd en een enkele kleine boom wordt gekapt. In figuur 2.2 is een indicatieve foto van de woningen weergegeven.

Figuur 2.1 Overzicht planlocatie.

Figuur 2.2 Impressie van één van de woonblokken in het plangebied.

3 Ecologie van vleermuizen, de huismus, de gierzwaluw en de steenmarter

Dit hoofdstuk geeft een beknopte toelichting van de ecologie van de verwachte soorten: vleermuizen, de huismus, de gierzwaluw en de steenmarter.

3.1 Vleermuizen

Vleermuizen gebruiken verschillende delen van het landschap voor verschillende doeleinden. Er worden drie belangrijke gebruiksfuncties onderscheiden: verblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegroutes. Deze leefgebiedtypen zijn hieronder nader toegelicht.

Vleermuizen maken gebruik van het landschap als netwerk, waarin de verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden verspreid door het landschap liggen. Als gevolg van de seizoenswisselingen, maar ook door factoren zoals veranderingen in het voedselaanbod op de verblijfplaatsen, is het gebruik van het netwerk dynamisch en veranderlijk in de loop van het seizoen en in de loop van de jaren (Kapteyn, 1995; Limpens et al., 2004; Limpens et al., 2009).

Verblijfplaatsen

Vleermuizen gebruiken holten en spleten in bomen of gebouwen als verblijfplaats. Door het jaar heen maken vleermuizen gebruik van verschillende soorten verblijfplaatsen:

- *Zomerverblijfplaatsen*: De Nederlandse vleermuizen hebben voorkeur voor een zomerverblijfplaats in bomen en/of gebouwen. De belangrijkste voorwaarde van een verblijfplaats is de nabijheid van een goed voedselgebied. Daarnaast speelt het microklimaat in het verblijf een belangrijke rol. De zomerverblijfplaatsen worden gekenmerkt door warme en droge omstandigheden en worden bewoond in de periode tussen april en oktober
- *Kraamverblijfplaatsen*: In de zomer verzamelen de vrouwtjes zich in kraamkolonies (bijvoorbeeld in boomholten, op zolders, in spouwmuren, achter daklijsten) om gezamenlijk jongen te krijgen. Een dergelijke kraamkolonie bewoont tegelijkertijd of afwisselend een aantal verschillende verblijfsplaatsen. Mannetjes worden niet geduld, zij leven in de zomer solitair of in kleine groepen. De jongen worden geboren in de vroege zomer (eind mei-half juni) en foerageren mee met de vrouwtjes tot in juli of augustus. Daarna verlaten de vrouwtjes langzaam de kraamkolonies en gaan ze op zoek naar een mannetje om te paren

- *Paarverblijfplaatsen:* Paarverblijfplaatsen zijn tijdelijke verblijfplaatsen, die aan het einde van de zomer door zowel mannetjes als vrouwtjes worden bezocht om te paren. De paarverblijfplaatsen liggen vaak in groepen bij elkaar op strategische plaatsen, bijvoorbeeld langs de trekroutes naar overwinteringsgebieden. De mannetjes verdedigen hun individuele paarverblijf of paarterritorium tegenover andere mannetjes, terwijl ze, vliegend of stationair (afhankelijk van de soort), de vrouwtjes luid roepend proberen te lokken. Exacte locaties van paarverblijven zijn lastig vast te stellen. Een voorbeeld: als er een fanatiek roepende en rondvliegende gewone dwergvleermuis rondom een woningblok wordt waargenomen, dan kan het hele woningblok als paarverblijf worden aangewezen
- *Winterverblijfplaatsen:* Om de winter te overleven houden vleermuizen een winterslaap van oktober tot maart of april. Enkele vleermuizen, zoals de ruige dwergvleermuis, komen vanuit kraamkolonies in Midden- en Oost-Europa naar Nederland om te overwinteren. Vleermuizen houden hun winterslaap doorgaans in koude, donkere, vochtige, vaak onderaardse verblijven. Ook kunnen ze in bomen of op zolders overwinteren. In de winterverblijven is het vochtig en er heerst een constante temperatuur tussen circa 0°C en 10°C; de gewenste temperatuurwaarde is soortspecifiek. Als het microklimaat verandert, dan gaan de vleermuizen op zoek naar een nieuwe ruimte met een gunstiger temperatuur. Zwermgedrag is indicatief voor een winterverblijfplaats in de directe omgeving. Zwermgedrag betreft sociale interactie tussen vleermuizen en dient voor uitwisseling van informatie over voortplanting, leefgebieden en verblijfplaatsen. Zwermgedrag vindt vaak heel lokaal plaats. Het vaststellen van zwermgedrag is soms lastig, maar het gaat in ieder geval om een grote groep vleermuizen die voor langere tijd op dezelfde locatie blijft rondvliegen. Wanneer dat nabij een kerkgebouw of een andere geschikte winterverblijfplaats is, dan is er sprake van zwermgedrag bij een winterverblijfplaats (Kapteyn, 1995; Limpens et al., 2004; Limpens et al., 2009)

Vliegroutes

De meeste soorten vleermuizen maken gebruik van lijnvormige elementen in het landschap om zich langs te verplaatsen, zoals heggen, lanen, bosranden en waterlopen. Dergelijke lijnvormige elementen dienen als oriëntatie en bieden beschutting tegen wind en tegen mogelijke vijanden. Er wordt door vleermuizen vaak ook gefoerageerd op de vliegroute.

Foerageergebieden

Vleermuizen jagen ofwel boven water, in halfopen, parkachtig landschap, in stedelijk gebied of in het bos binnen de openingen in het kronendak, maar vooral langs bosranden en overgangen. Sommige soorten leggen 's avonds enkele kilometers af om hun foerageergebieden te bereiken. Andere soorten zoeken hun voedsel binnen een straal van enkele honderden meters rondom de verblijfplaats.

3.2 De huismus

De huismus is een veelvoorkomende vogelsoort in Nederland waarvan het aantal broedparen over de afgelopen decennia dusdanig is afgenomen, dat de nesten van deze soort nu jaarrond zijn beschermd onder de Flora- en faunawet. Huismussen broeden in stedelijke gebieden. Vaak nestelen ze onder dakpannen of in dakgoten.

3.3 De gierzwaluw

De gierzwaluw is een vogel waarvan de nesten jaarrond zijn beschermd. De soort broedt in stedelijke gebieden. Hij nestelt vaak in oude gebouwen, zoals kerken, maar kan ook in woningen broeden tussen dakpannen, in kieren in de gevel etc.

3.4 De steenmarter

De steenmarter is een zoogdier die leeft in de meer rustige delen van stedelijke gebieden en in het agrarisch gebied. Eén individu heeft vaak meerdere verblijfplaatsen, waaronder in bijvoorbeeld kelders of zolders van woningen, (boeren)schuren et cetera.

4 Onderzoeksmethode

4.1 Verwachte soorten

Het plangebied wordt gekenmerkt door aanwezigheid van gebouwen en groenstructuren. Uit de quickscan (Tauw, 2015) blijkt dat de gebouwen mogelijk verblijfplaatsen bieden aan beschermde diersoorten. De verwachte soorten zijn weergegeven in tabel 4.1.

Tabel 4.1 Verwachte beschermde soorten (Fw tabel 2 of 3) die mogelijk geschaad worden (Tauw, 2015)

Soortgroep	Effecten	Soorten	Verbodsbepalingen*
Vleermuizen	Mogelijk aantasting van verblijfplaatsen in gebouwen	Gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, kleine dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis, baardvleermuis en gewone grootoorvleermuis	Artikel 11
Zoogdieren	Mogelijk aantasting van verblijfplaatsen in gebouwen	Steenmarter	Artikel 11
Broedvogels, vaste verblijfplaatsen	Mogelijk aantasting van verblijfplaatsen in gebouwen	Huisumus en gierzwaluw	Artikel 11

***Toelichting verbodsbepalingen tabel:**

Artikel 11: Verbod: wegnemen, verstoren, aantasten van verblijfplaatsen en voortplantingsplaatsen

4.2 Verwachte functies

De verwachte leefgebiedfuncties van de bovengenoemde beschermde soorten, zijn als volgt:

- Verblijfplaatsen van vleermuizen in de spouwmuren, onder de dakbedekking of in kieren in de gevels
 - Zomerverblijfplaatsen
 - Kraamplaatsen
 - Paarverblijfplaatsen
 - Winterverblijfplaatsen
 - Zwermplaatsen
- Verblijfplaatsen van de huismus onder dakpannen
- Verblijfplaatsen van de gierzwaluw onder dakpannen of in kieren in de gevels
- Verblijfplaatsen van de steenmarter in bijvoorbeeld zolders, kruipruimtes of schuurtjes

4.3 Werkwijze

4.3.1 Vleermuizen

Het vleermuizenonderzoek is uitgevoerd met behulp van een batdetector (type: Petterson D240X). Een batdetector is een apparaat dat ultrasone geluiden, die een vleermuis maakt, omzet in voor de mens hoorbare tikkende geluiden. Aan de hand van het ritme van het geluid en de frequentie waarop de vleermuis het beste wordt gehoord, de zogenaamde "piekfrequentie", kan in veel gevallen worden bepaald om welke vleermuissoort het gaat. Voor het determineren van soorten wordt gebruik gemaakt van opnameapparatuur en het programma Batsounds.

De veldbezoeken worden uitgevoerd door twee ervaren ecologen. Dit is noodzakelijk omwille van veiligheid en kwaliteit. Om de verblijfplaatsen in kaart te brengen, is lopend met de batdetector het plangebied doorzocht. Tevens is een deel van de omgeving rondom het plangebied doorzocht. Aangezien er geen landschapelementen verdwijnen die als foerageergebied of vliegroute kunnen worden gebruikt (Tauw, 2015), zijn deze leefgebiedfuncties niet in het onderzoek opgenomen.

Veldbezoeken

In totaal zijn vier veldbezoeken uitgevoerd in de periode van juni tot september 2015 voor het onderzoek naar vleermuizen. Meerdere bezoeken zijn nodig, omdat vleermuizen gebruik maken van een netwerk van verblijfplaatsen en foerageergebieden die in verschillende perioden in het jaar worden gebruikt (zie paragraaf 3.1). Door de bezoeken te spreiden wordt een beter beeld verkregen van de aanwezigheid van vleermuizen in het plangebied en hiermee van de betekenis van het plangebied voor vleermuizen.

In tabel 4.3 zijn de data en weersomstandigheden van elk veldbezoek weergegeven. Het aantal bezoeken, het tijdstip en de periode zijn gebaseerd op het vleermuizenprotocol (Netwerk Groene Bureaus, 2015). Het veldwerk is weersafhankelijk en is alleen bij (redelijk) gunstige weersomstandigheden uitgevoerd. Dit houdt voor vleermuizen in dat er geen of weinig neerslag is en weinig wind.

Tabel 4.2 Gegevens veldbezoeken vleermuizen

Datum veldbezoek	Tijdstip	Focus	Weersomstandigheden
11 juni 2015	Avond	Verblijfplaatsen	Helder. Droog. Windkracht 1-2. ~20°C
2 juli 2015	Ochtend	Verblijfplaatsen	Helder. Droog. ~22°C
25 augustus 2015	Avond	Verblijfplaatsen	Helder. Windkracht 1-2. Regen tot 19:00 en vanaf 22:30. ~18°C
20 september 2015	Avond	Verblijfplaatsen	Helder. Droog. ~22°C

4.3.2 De huismus

Het onderzoek naar de huismus is uitgevoerd door zicht- en gehoorwaarnemingen tijdens twee veldbezoeken. De gegevens van de veldbezoeken zijn weergegeven in de volgende tabel.

Tabel 4.3 Gegevens veldbezoeken huismus

Datum veldbezoek	Tijdstip	Focus	Weersomstandigheden
9 april 2015	Ochtend	Verblijfplaatsen	Helder. Droog. Windstil. ~15°C
4 mei 2015	Ochtend	Verblijfplaatsen	Helder. Droog. Onbewolkt. Zwakke wind. ~14°C

4.3.3 De gierzwaluw

Het onderzoek naar de gierzwaluw is uitgevoerd door zicht- en gehoorwaarnemingen tijdens drie veldbezoeken. De gegevens van de veldbezoeken zijn weergegeven in de volgende tabel.

Tabel 4.4 Gegevens veldbezoeken gierzwaluw

Datum veldbezoek	Tijdstip	Focus	Weersomstandigheden
11 juni 2015	Avond	Verblijfplaatsen	Helder. Droog. Windkracht 1-2. ~20°C
24 juni 2015	Avond	Verblijfplaatsen	Helder. Droog. Windkracht 1-2. ~18°C
7 juli 2015	Avond	Verblijfplaatsen	Helder. Droog. Windkracht 1-2. ~15°C

4.3.4 De steenmarter

Het onderzoek naar de steenmarter is uitgevoerd door inspectie van woningen en navraag bij bewoners. Verdeeld over drie locatiebezoeken is meer dan de helft van de woningen geïnspecteerd. Hierdoor is een goed beeld verkregen van de geschiktheid van de woningen voor verblijfplaatsen van de steenmarter.

Tabel 4.5 Gegevens veldbezoeken steenmarter

Datum veldbezoek	Tijdstip	Focus
12 oktober 2015	Middag	Verblijfplaatsen
13 oktober 2015	Middag	Verblijfplaatsen
15 oktober 2015	Avond	Verblijfplaatsen

5 Resultaten en interpretatie

In onderstaande paragrafen worden de resultaten weergegeven van de veldbezoeken voor het soortgericht onderzoek. In bijlage 1 is de veldkaart weergegeven met daarop de locaties en gebruiksfuncties van de waargenomen dieren.

5.1 Vleermuizen

Verblijfplaatsen

Bij het eerste en tweede veldbezoek zijn invliegende gewone dwergvleermuizen waargenomen ter plekke van de Schipbeekstraat 73 en in het woningenblok Schipbeekstraat 47-53, dat zich net buiten het plangebied bevindt. Deze waarneming werd bevestigd door de waarneming van meerdere roepende gewone dwergvleermuizen rondom de woningblokken. Deze waarnemingen duiden op de aanwezigheid van een paarverblijfplaats.

Foerageergebied

Tijdens de vier veldbezoeken zijn er foerageergebieden van vleermuizen waargenomen in de directe omgeving van het plangebied. Er zijn echter geen onderscheidbare foerageerlocaties- of gebieden aangetroffen die een duidelijke waarde vertegenwoordigen en/of onlosmakelijk verbonden zijn met het functioneren van verblijfplaatsen.

Vliegroutes

Tijdens de vier veldbezoeken zijn geen waarnemingen gedaan die duiden op de aanwezigheid van een vliegroute van vleermuizen.

5.2 De huismus

Nabij de woonblokken in het plangebied zijn op twee plaatsen verblijfplaatsen van huismussen waargenomen. De locaties zijn weergegeven op de kaart in de bijlage. Het gaat om de huizenblokken Schipbeekstraat 47-53 en Hunzestraat 2-18. Deze huizenblokken bevinden zich buiten het plangebied. Binnen het plangebied zijn geen waarnemingen gedaan die duiden op aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van de huismus. De ontwikkeling heeft daarom ook geen negatief effect op vaste verblijfplaatsen van de huismus.

5.3 De gierzwaluw

Nabij de woonblokken in het plangebied is op één plek een verblijfplaats van de gierzwaluw waargenomen. De locatie hiervan is weergegeven op de kaart in de bijlage. De locatie bevindt zich ter plekke van de rij schuurtjes tussen de Schipbeekstraat 55-73 en de Hanzeweg 37.

5.4 De steenmarter

Tijdens de drie locatiebezoeken zijn in de woningen geen sporen van steenmarters waargenomen. Bij de locatiebezoeken zijn kelders, zolders en schuren onderzocht op krab- en veegsporen en (geur van) urine of faeces. Ook navraag bij de bewoners duidde niet op aanwezigheid van steenmarters.

6 Effectbeschrijving

In dit hoofdstuk wordt per waargenomen gebruiksfunctie van het leefgebied van de aangetroffen vlemuissoorten beschreven of en welke negatieve effecten optreden bij doorgang van de plannen. Daarnaast worden de vervolgstappen omschreven.

6.1 Overzicht van effecten

Permanente effecten:

- Aantasting van een paarverblijf van de gewone dwergvleermuis ter plekke van Schipbeekstraat 73.

Tijdelijke effecten:

- Mogelijk verstoring door werkzaamheden van een nestlocaties van gierzwaluwen ter plekke van de schuurtjes tussen Schipbeekstraat 55-73 en Hunzestraat 37. Deze locatie bevindt zich net buiten het plangebied

6.2 Effectbeschrijving

In hoofdstuk 5 is beschreven dat er binnen het plangebied alleen een verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis is waargenomen. Verder is er een verblijfplaats van gierzwaluwen waargenomen in de schuurtjes direct ten noorden van de Schipbeekstraat 55-73. Er zijn geen verblijfplaatsen van de huismus of de steenmarter waargenomen. Noch zijn er andere essentiële leefgebieden van deze soorten aangetroffen binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden.

Verblijfplaats gewone dwergvleermuis

Tijdens de veldbezoeken is een vaste paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aangetroffen in het woonhuis Schipbeekstraat 73. Paarverblijven van de gewone dwergvleermuis bevinden zich vooral in spleten en gaten van gebouwen (Limpens *et al.*, 2009). Sloop of werkzaamheden aan de gevel, het dak of de spouw van deze woning leiden tot aantasting van deze verblijfplaats.

Nestlocaties gierzwaluwen nabij plangebied

In de schuurtjes direct ten noorden van de Schipbeekstraat 55-73 is een nestlocatie van gierzwaluwen aangetroffen. In deze schuurtjes vinden geen werkzaamheden plaats binnen het getoetste project. De werkzaamheden aan de nabijgelegen woningen zijn op de nabijgelegen nestlocatie evenmin van invloed zolang deze plaatsvinden buiten het vogelbroedseizoen. Deze periode duurt voor gierzwaluw van half mei tot half juli. Het is hierbij leidend of er sprake is van een broedgeval.

7 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de resultaten samengevat en worden de vervolgstappen kort beschreven. Daarnaast worden enkele aanbevelingen gedaan.

7.1 Aanleiding

In opdracht van Rentree heeft Tauw vleermuizenonderzoek uitgevoerd ten behoeve van de herontwikkeling van enkele woonblokken in het westelijke deel van de Rivierenwijk in Deventer. De voorgenomen ontwikkeling kan het leefgebied van vleermuissoorten aantasten. Aantasting van het leefgebied of de essentiële onderdelen van het leefgebied van vleermuizen is in het kader van de Flora- en faunawet verboden. Tevens dient de zorgplicht zoals bedoeld in de Flora- en faunawet te allen tijde in acht te worden genomen (zie: <http://www.tauw.nl/natuurwetgeving/flora-en-faunawetgeving/>)

7.2 Conclusies

Het nader onderzoek is gericht op het vaststellen van de functie van het plangebied voor vleermuizen, de huismus, de gierzwaluw en de steenmarter. In de onderstaande tabel zijn de waarnemingen van het nader onderzoek samengevat.

Tabel 7.1 Verwachte soorten en waargenomen soorten en functies in de omgeving van het plangebied, plus eventuele negatieve effecten van de beoogde werkzaamheden

	Verblijfplaats	Vliegroute	Foerageergebied
Gewone dwergvleermuis			
Huisumus		n.v.t.	
Gierzwaluw		n.v.t.	
Steenmarter		n.v.t.	

Legenda bij tabel 7.1

Soort + gebruiksfunctie is:
Niet aangetroffen
Aangetroffen nabij planlocatie
Aangetroffen, negatief effect

Uit hoofdstuk 6 blijkt dat er een verblijfplaats van gewone dwergvleermuis aanwezig is binnen het plangebied. Het gaat om een paarverblijf van de gewone dwergvleermuis in het pand van de Schipbeekstraat 73. Bij werkzaamheden aan dit pand raakt de verblijfplaats naar verwachting aangetast. Dit is in overtreding van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Het is daarom noodzakelijk om een ontheffing aan te vragen en voldoende mitigerende maatregelen te treffen. De maatregelen worden met de ontheffingsaanvraag ter goedkeuring gelegd bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

De volgende mitigerende maatregelen zijn noodzakelijk:

- Realiseer vier vervangende verblijfplaatsen op daartoe geschikte locaties in de buurt van de verblijfplaats. Dit kan in de vorm van:
 - Inbouwkasten in spouwmuren / daken van nieuwe of gerenoveerde gebouwen
 - Vleermuiskasten.
- Zorg ervoor dat de sloopwerkzaamheden plaatsvinden buiten de periode waarin het paarverblijf in gebruik is. Deze periode duurt globaal van 15 juli tot 1 november
- Bij de sloop van de woning met het verblijf, evenals de direct aangrenzende woningen, dienen de woningen vooraf onaantrekkelijk gemaakt te worden waardoor eventuele vleermuizen die buiten de paarperiode aanwezig zijn, zelfstandig te vluchten. Dit gebeurt door:
 - Verwijderen van vensterbanken, deuren, ramen en kozijnen
 - Voorzichtig verwijderen van de onderste en bovenste gevelplank
 - Creëren van tochtopeningen in niet-nageïsoleerde spouwmuren

Voorwaarde bij het uitvoeren van de bovenstaande werkzaamheden is een voldoende hoge temperatuur voor vleermuizen om uit te vliegen: een minimumtemperatuur van 8°C dient aangehouden te worden op het moment van uitvliegen (avond / voornacht).

Na het uitvoeren van de bovenstaande maatregelen dient de betreffende woning ten minste een volledige week in die staat te blijven, zodat vleermuizen voldoende tijd hebben om zelfstandig te vertrekken. Het verdient aanbeveling om bij deze maatregelen een ter zake kundig ecooloog te betrekken

Overige maatregelen:

Binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden is een nestlocatie van gierzwaluwen waargenomen. Aan de gebouwen waar de nestlocatie zich bevindt, vinden geen werkzaamheden plaats. Wel is er mogelijk een effect door verstoring. Een effect wordt echter voorkomen door:

- Werken buiten de broedperiode voor gierzwaluwen, te weten van half mei tot half juli. Hierbij is het leidend of er sprake is van een broedgeval

Indien tijdens actief broedactiviteiten toch werkzaamheden plaats vinden, dienen deze vooraf te worden afgestemd met een ter zake kundig ecooloog.

7.3 Algemene aanbevelingen

Verlichting kan een versturende werking hebben op diverse soorten. Met name nachttactieve soorten zijn doorgaans extra gevoelig. Hier kan rekening mee gehouden worden door:

- Bij de uitvoering zo min mogelijk gebruik te maken van bouwverlichting, tenzij dit om veiligheidsredenen absoluut noodzakelijk is
- Gebruik te maken van verlichting met afschermende armaturen zodat verlichting altijd naar beneden gericht is. Tevens kunnen lampen in een specifiek kleurenspectrum gebruikt worden om bijvoorbeeld vleermuizen (amberkleurige lampen) of vogels (groenkleurige lampen) minder te verstoren

7.4 Vervolg

Om een overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen dient voor de werkzaamheden een ontheffingsaanvraag te worden ingediend op grond van artikel 11. Het gaat daarbij om een paarverblijfplaats van een gewone dwergvleermuis. De behandeltermijn van een ontheffingsaanvraag bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland kan oplopen tot enkele maanden of een half jaar. Bij de ontheffingsaanvraag dient ten minste het volgende te worden aangetoond:

- Het maatschappelijk belang van de werkzaamheden
- Het treffen van voldoende mitigerende maatregelen.

Tauw heeft ruime ervaring met het aanvragen van ontheffingen en het beantwoorden van vragen om aanvullende informatie van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

8 Literatuur

Jansen, J.A.M. & Schaminée, J.H.J. 2008

Europese Natuur in Nederland, Soorten van de habitatrictlijn, Tweede herziene en uitgebreide druk, KNNV Uitgeverij, Zeist.

Kapteyn, K. 1995

Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt en Co Uitgevers en importeurs BV, Haarlem/ Provincie Noord-Holland, Haarlem.

Limpens, H.J.G.A., Twisk, P. & Veenbaas, G. 2004

Met vleermuizen overweg. Uitgave Dienst Weg- en Waterbouwkunde Delft en de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming Arnhem. ISBN 90-369-5562-9.

Limpens, H., Regelink, J. & Koelman, R. 2009

Cursusmap Vleermuizen en Planologie, Zoogdierverseniging, april 2009.

Tauw, 2015.

Quickscan Flora- en faunawet woningen en bijgebouwtje Rivierenwijk-west te Deventer. 12 mei 2015. Kenmerk N002-1227827PMM-mfv-V02-NL

Bijlage

1

Waarnemingenkaart

- plangebied
- nestlocaties (aantallen op kaart)
- waarnemingen gierzwaluw**
- nestlocatie
- waarnemingen vleermuizen**
- roepende dieren
- ★ verblijfplaats gewone dwergvleermuis

Oprachtgever Rentree	Schaal 1:800	Status DEFINITIEF
Project Nader onderzoek Fw Venenschool en omgeving	Formaat A4	Projectnummer 1227827
Onderdeel Waarnemingen nader onderzoek woningblokken Rivierenwijk	Datum 02-10-15 Get. EDR Gec. BJF	Tekeningnummer 2

